

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De promulgatione ipsius, Vtrum, scilicet promulgatio sit de ratione legis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

Christianī, nec est eius vicarius, sed Iesu Christi, & legem ponit ecclēsia cuncta: & in patrēfamilias, qui ordinat ad communē bonum familię, & non est eius vicarius.

¶ Ad hoc dicitur, quod duplīciter possunt authoris verba intelligi. Primo, ut significant exū uerborum: & tunc dicitur, quod non loquitor uniuersitate, sed in multitudine humana perfec̄ta, & secundum fūctūtū, quod est communis.

¶ 3 Præt. Sicut princeps ciuitatis est ciuitatis gubernator, ita quilibet paterfamilias est gubernator domus: sed princeps ciuitatis potest in ciuitate legem facere. ergo quilibet paterfamilias potest in sua domo facere legem.

SED CONTRA est, quod * Isidorus dicit in lib. Ethymo. & habet in Decretis. * distinctione secunda. Lex est constitutio populi, secundum quam maiores natūrā simul cum plebeis aliquid sanxerunt. non est ergo cuiuslibet facere legem.

R E S P O N S U M dicendum, quod lex propriè, primo & principaliter respicit ordinem ad bonum commune. Ordinare autem aliquid in bonum commune, est uel totius multitudinis, uel aliquius gerentis uicem totius multitudinis. & ideo condere legem uel pertinet ad totam multitudinem, uel pertinet ad personam publicam, quam totius multitudinis curam habet: quia & in omnibus alijs ordinare in finem est ciuitas, cuius est prius illle finis.

A D PRIMVM ergo dicendum, quod sicut supra * dictum est, Lex est in aliquo non solum sicut in regulante, sed etiam participatiue, sicut in regulato. & hoc modo unusquisque sibi est lex, inquit, qui participiat ordinem alicuius regulantis: unde & ibidem subditur. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.

A D SECUNDVM dicendum, quod persona priuata non potest inducere efficaciter ad uirtutem, potest enim solum mouere: sed si sua motio non recipiat, non habet uim coactiū, quam debet habere lex ad hoc quod efficaciter inducat ad uirtutem, ut * Philosophus dicit in 10. Ethic. hanc autem uirtutem coactiū habet multitudine, uel persona publica, ad quam pertinet poena infligere, ut * infra dicitur: & ideo solius eius est leges facere.

A D TERTIUM dicendum, quod sicut hō est pars domus, ita domus est pars ciuitatis: ciuitas autem est communitas perfecta, ut dicitur in primo † Politice. & ideo sicut bonū unius hominis nō est ultimus finis, sed ad cōmūne bonum ordinatur: ita etiam & bonū unius dominus ordinatur ad bonū unius ci-

A Papa est legislator in multitudine tota populi Christiani, oportet dicere, quod est habens curam totius multitudinis populi Christiani, eo modo accipiendo totam multitudinem, quo posset condere legem, si non subdita esset. Constat autem, qd condere legem, pertinet ad multitudinem totam non secundum singulas partes,

sed collectivē, id est ciuitatis, que est communitas perfecta, unde ille qui gubernat aliquā familiā, potest quidem facere aliqua praecepta, uel statuta, non tamen quae proprie habeant rationem legis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum promulgatio sit de ratione legis.

A D QUARTVM sic procedit. Viderur, quod promulgatio nō sit de ratione legis. Lex enim naturalis maxime habet rationem legis, sed lex naturalis non indiget promulgatione, ergo non est de ratione legis, quod promulgetur.

¶ 2 Præt. Ad legem pertinet proprie obligare ad aliquid faciendum, uel non faciendum; sed non solum obligantur ad implēdam legem illi, coram quibus promulgatur lex, sed etiam alii. ergo promulgatio nō est de ratione legis.

¶ 3 Præt. Obligatio legis extenditur etiam in futurum, quia leges futuri negotiū necessitatē impununt, ut iura dicunt: * sed pmulgatio fit ad presentes. ergo pmulgatio non est de necessitate legis.

SED CONTRA est, quod dicitur in * Decretis quarta distinctione, quod leges instituantur, cum promulgantur.

R E S P O N S U M dicendum, quod si cut * dictum est, lex imponitur a lijs per modum regulæ, & mensura imponitur per hoc, quod applicatur his quae regulantur, & mensurantur. unde ad hoc quod lex uirtutem obligandi obtineat, quod est proprium legis, oportet quod applicetur hoībus qui secundum eam regulari debent, talis autem applicatio fit per hoc, quod in notitia eorum deducitur ex ipsa promulgatione, unde promulgatio ipsa necessaria est ad hoc, quod lex habeat suam uirtutem. Et sic ex quatuor prædictis potest colligi distinctione legis, quae nihil est aliud, quā quēdā rōnis ordinatio ad bonum commune, ab eo qd eam cōitatis habet, promulgata.

A D PRIMVM ergo dicendum, quod promulgatio legis natura est ex hoc ipso, quod Deus eam mentibus hominum inseruit naturaliter cognoscendam.

A D SECUNDVM dicendum, quod illi corā quib. lex non promulgat,

¶ Super

in codice li.
1.10.17. de le
gislat. leg. 7

I N AR. 4. in tēlōphon
sionā dē secundū
bota, quod ob illa
uerba, vel deuenire
potest, non intelligi
tur de potentia logi
ca, quia si non impli
cat contradic̄tione,
fed de potentia poli
tica. sc̄ndum or
dinem, seu cursu
politicū. ut, deue
nire pōt, cōiungitur
cum ly. per alios, &
intendit author, qd ab
fentes a promulga
tione obligantur, vel
qui per alios pro
mulgatio ad eos de
uenit, uel per alios
deuenire potuit, fed
ex parte absentium
consecutū est ut ne
scirent, uel quia no
luerunt, uel quia ne
glexerūt facere quod
in eis erat ad sc̄ndū
Alioquin absentes
nēcī promulgat
legis non ligant. Pro
pter quod si Rom
nouales promulgat,
& nec curia ipsa pro
curat ut promulgat
io a ecclēsias cathe
drāles deueniat, nec
prēlati qui ibi sunt,
sinunt suis ecclēsias
acculari, nec apud
Deū, nec apud homi
nes ignorantia pol
funt absentes nēcī.

¶ Super

QV AEST. XC.

obligantur ad legem obseruandam, in quantum in eorum notitiam deuenit per alios, uel deuenire potest promulgatione facta.

A D TERTIV M Dicendum, quod promulgatio praesens in futurum extenditur per firmitatem Scripturae, quae quodammodo semper eam promulgat. C. 10. parum & princ. **E*** Ilidorus dicit in 2. Etymologiarum, quod lex a legendo uocata est, quia scripta est.

¶ Super questionis nonagesimae prime artis culum primum.

IN articulo primo quæ nonagesima prima nihil aliud notwithstanding occurrit, nisi quod ipsa prouidentia Dei, qua est ratio gubernationis rerum, pro quanto est mensura, & regula obligatoria rerum oium in suis actus, & fines ad finem ultimum, legis rationem induit, quis legi subiecta non eodem modo ab illa reguleruntur, & obligantur: dum alia rationabiliter, ut intellectu habentia naturaliter, ut intellectu caritatis subdantur.

QV AESTIO XC I.

De legum diversitate, in sex articulos divisâ.

E IN DE considerandum est de diversitate legum. Et circa hoc queruntur sex.

¶ Primò, Vtrum sit aliqua lex æterna.

¶ Secundò, Vtrum sit aliqua lex naturalis.

¶ Tertiò, vtrum sit aliqua lex humana.

¶ Quartò, Vtrum sit aliqua lex diuina.

¶ Quintò, Vtrum sit una tantum vel plures.

¶ Sextò, Vtrum sit aliqua lex peccati.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sit aliqua lex æterna.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non sit aliqua lex æterna. Omnis enim lex aliquibus imponitur: sed non fuit ab æterno, cui aliqua lex posset imponi, solus enim Deus fuit ab æterno, ergo nulla lex est æterna.

¶ 2 Præte. Promulgatio est de ratione legis: sed promulgatio non potuit esse ab æterno, quia non erat ab æterno, cui promulgaretur. ergo nulla lex potest esse æterna.

¶ 3 Præte. Lex importat ordinem ad finem, sed nihil est æternum quod ordinetur ad finem, solus enim ultimus finis est æternus. ergo nulla lex est æterna.

SED CONTRA est, quod * August. dicit in 1. de lib. arb. Lex, quæ summa ratio nominatur, non potest cuiquam intelligenti non incommutabilis, æternaque uideri.

RESPON. Dicendum, quod sicut* supra dictum est, nihil est aliud lex, quam dictamen practicae rationis in principe, qui gubernat aliquam communitem perfectam. Manifestum est autem, supposito quod mundus diuina prouidentia regat, ut in i.* habitum est, quod tota cœitas. In uerbi gubernatur ratione diuina: & id, o ipsa rō gubernationsi rerum in Deo, si cutin principe universtatis existens, legis habet rationem. Et quia diuina rō nihil concipit ex tempore, sed habet æternum conceptum, ut d' Prouer. 8. inde est, quod huiusmodi legem oportet dicere æternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quæ ea quæ in seipsis non sunt, apud Deum ex istunt, in quantum sunt ab ipso cognita & præordinata, f'm illud Roma. 4. Qui uocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, sic igitur æternus diuine legis conceptus habet rationem legis æternæ, secundum quod a Deo ordinatur ad gubernationem rerum ab ipso præcognitarum.

ARTIC. I. ET II.

F AD SECUNDVM dicendum, quod promulgatio & uerbo, & scripto, & utroque modo lex extenderetur promulgationem ex parte Dei promulgatis. & Verbum diuinum est æternum, & Scriptura uite est æterna; sed ex parte creaturæ audientis, quæ non potest esse promulgatio æterna.

AD TERTIVM dicendum, quod lex importat non ad finem actiue, in quantum, scilicet per eam dinantur aliqua in finem: non autem passim debet ipsa lex ordinetur ad finem, nisi per accidens in genitante, cuius finis est extra ipsum, ad quem etiam esse est ut lex eius ordinetur: sed finis diuine generationis est ipse Deus, nec eius lex est aliud ab ipso delecta æterna non ordinatur in alium finem.

ARTICVLVS II.

¶ Sicut Quod 91. Art. 1. 8.

Vtrum sit in nobis aliqua lex naturalis.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod non sit in nobis aliqua lex naturalis. Sufficiens enim homo gubernatur per legem æternam. Dicit enim * Aug. in 1. de lib. arb. quod lex æterna est, quia istum est ut oia sint ordinatissima: sed natura nō absit in superfluis, sicut nec deficit in necessariis. ergo nō est homini aliqua lex naturalis.

¶ 2 Præte. Per legem ordinatur homo in suis actibus ad finem, ut si su præ habitatum est: sed ordinatur in manorum actuum ad finem non est per naturam, sicut accidit in creaturis irrationalibus, quæ solo appetitu naturali agunt propter finem: sed agit homo propter finem per rationem, & voluntatem. ergo nō est aliqua lex homini naturalis.

¶ 3 Præte. Quanto aliquis est liberius, tanto minus est sub lege: sed homo est liberius oibus alijs animalibus habet. cū igitur alia animalia non subdatur legi naturali, nec homo alicui legi naturali subdet.

SED CONTRA est, quod Rom. 2. super illud, Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt. dicit * glo. quod si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, quæ quilibet intelligit, & sibi consensit quid sit bonum, & quid malum.

RESPON. Dicendum, quæ sicut* iu præ dictum est, lex cu sit regula & mensura, duplice pot est in aliquo uno modo, sicut in regulata & mensurata: alio modo, sicut in regulato & mensurato: quia in quantum participat aliqd de regula, uel mensura, sic regulatur, uel mensuratur. Vnde cum omnia diuinæ prouidentiae subduntur, alegatæ, aguntur & mensurentur, ut ex * dictis patet, istum est, quæ oia participant aliquatenus legem æternam, quantum. lex impressione eius habet inclinationem proprios actus, & fines. Inter cetera autem rationes excellentiori quodam modo diuinæ prouidentiae iacet, in quantum & ipsa fit prouidentia.